

Iren
Mate

Es Mal
Pas

*„Toți ne înșelăm,
toți purtăm o vină,
toți suntem limitați
de motivele noastre contradictorii.“*

THOMAS MERTON

Mereu sunt mărunțișuri în jurul meu: o tăviță cu două nimicuri, hârtiuțe, scoici, căști, papuci, farfurioare cu frunze uscate, gânduri care deranjează, boluri, televizorul fără sonor, un caiet, o brățară, șervețele, poze, telefonul, reviste, cești. Sunt martorii vieții mele intime, oarecum ascunse. Acolo, printre ele, sunt așa cum îmi place să fiu.

Într-o ramă simplă, dreptunghiulară, din dormitorul meu, am pus trei fotografii vechi, cu trei generații de femei. Eu am cunoscut șase generații. Mi-o amintesc pe străbunica atunci când o pieptănam, avea un păr lung, alb, rar și mă lăsa să mă joc cu el când nu

aveam ce face. A murit iarna, ne-au adus acasă din cimitir cu sania, era foarte frig. Când luam viteză de pe deal în jos, râdeam.

A doua e bunica, cu ambițiile ei de femeie pricepută, dispusă la efort nemăsurat pentru binele și bunul renume ale familiei. Ea mi-a citit cu voce tare Jókai Mór, ascultam împreună în fiecare duminică, la prânz, teatru radiofonic și tot ea făcea cea mai bună mâncare și cele mai bune prăjituri din lume. M-a învățat ce sunt ambiția, curajul și voința prin propriul exemplu. Ne-am rugat împreună în fiecare seară. Mi-e dor de ea. Nu m-a părăsit niciodată, deși s-a supărat foarte tare pe mine când am divorțat de primul soț. A venit și la București să mă vadă. Singură. Nu știu cu ce impresii a plecat. Mă năpădesc lacrimile, mă impresionează și acum efortul ei solitar. Stau cu o lumânare aprinsă într-un sfeșnic cu suport de sticlă și margine de argint cumpărat în amintirea ei de la Centrul Pompidou acum câțiva ani. Cred că i-ar fi plăcut.

A treia este mama, prima generație plecată la oraș. A învățat la școala pedagogică, dar nu a mai ajuns învățătoare, pentru că s-a măritat devreme. Ar fi fost un bun pedagog, era exactă și serioasă în orice făcea. Uneori ne certam, îi dădeam destule replici. Ea și-a mai pierdut din ambiția de căpitan și talentul de șef al femeilor din familie. Ca bucătăreasă, o stea mai puțin. Spiritul de sacrificiu dovedit de-a lungul vieții

a fost aproape exagerat. A renunțat la multe. Îmi pare rău că n-a ajuns la niciun meci de-al meu.

O urmez eu, rătăcită prin București. M-am format și m-am pregătit să trăiesc în comunism, am făcut alegeri potrivite pentru lumea de atunci, am evadat în sport fără să fiu foarte dotată pentru asta, dar am reușit să trăiesc fără teamă și să am câteva avantaje. Sportivii duceau o viață mai suportabilă în vremurile acelea. Tata a venit la un singur meci de-al meu, când am jucat prost și am fost schimbată. Am plâns toată seara, a fost un dezastru pentru mine. Apoi, după decembrie '89, m-am adaptat ușor, cu mult elan, la democrație și capitalism, la libertatea de a face ce vrei. Eram din nou într-un fel de arenă, unde puteai demonstra de ce ești în stare. Am părăsit o slujbă, întâmplător, mai bine zis din greșeală, și soțul, am schimbat multe în viața mea.

A cincea este fiica fratelui meu, Zsu (eu am un băiat, pe B). După un stagiu în Ungaria, a emigrat în Suedia și are doi copii. Este profesoară, când de germană, când de engleză ori de suedeză. Are un tatuaj la încheietură și dor de casă în suflet. Sunt mătușa ei preferată, a postat asta pe Facebook.

A șasea e fiica ei, Lisa, care are patru ani, desenează foarte frumos și discută cu o entitate când e singură. Știe doar suedeza, ne întâlnim foarte rar și nu vorbim pentru că nu cunoaștem o limbă comună. Înțeleg doar când e vorba de *hunte*.

În poza pe care o am în dormitor, bunica stă pe prispa casei, cu baticul legat pe cap, cu o vestă pe ea, este deja în vârstă, cu brațele lăsate pe marginea porțiței, cu degetele încrucișate, se văd mâinile muncite, se uită spre noi de parcă am fi acolo în curte mereu, toți cei care am venit în urma ei, nepoți și strănepoți. Ne vede clar greșelile, nu ne supraapreciază, nu se entuziasmează, ne urmărește cu o îndoială măsurată, dar ne suflă în aripi. Vrea să ne fie viața mai împlinită decât a fost a ei, crede în noi și în buna noastră cuviință.

Mama este înrămată la mare, stând în picioare pe bărcuța Vraja Mării trasă la mal, e plinuță, zâmbitoare ca pentru fotografie, într-o poziție naturală de fotomodel, mâinile în șold, cu un picior în față puțin flexat. Arată bine, este cuceritoare. Se uită în zare, dar nu ne caută cu privirea, speră în bunătate și înțelegere, că ne va fi bine tuturor. Acceptă cu stoicism ce nu poate schimba. Grija ei este blajină, răzvrătirea mai puțină, încrederea în noi exagerată. S-a dovedit că viața nu a fost chiar așa frumoasă cum spera, ne-a crescut singură.

A treia poză e cu mine și cu fiul meu, B, o poză alb-negru. Îl țin în brațe cu spatele la mine. Are doar câteva luni. Suntem absorbiți de ceva. Privim amândoi puțin în jos, curioși, la ceva din fața noastră, eu cu un breton tăiat cam brusc, suntem serioși, atenți. Poate la dorințe, la bătăile inimii celuilalt, la

tahicardia mea. Nu mai joc handbal. Suntem gata să plecăm la drum împreună, știm că se vor întâmpla lucrurile bune, că e timpul poveștilor frumoase. Nu contează unde ajungem, ceva ne cheamă. Ne plac călătoriile, mai ales cele imaginare. Primul lui aparat de fotografiat l-a primit prin clasa a patra, când pleca într-o excursie la munte cu școala. L-a uitat pe undeva.

Din cine știe ce unghi, de atunci, surprinde lumea, face fotografii mereu pline de uimire. Le recunosc pe coperta revistelor sau a cărților, în reclame, pe Instagram, expuse în galerii, adunate în albume.

Când mă întorc acasă, acolo unde m-am născut, să revăd urmele și semnele celor șase generații, când mă apropiu de acele ținuturi, amintirile se intensifică, emoțiile, pe ultima parte a drumului, se răscolesc, se agită. Minte devine foarte activă, zboară când în trecut, când anticipează. Poate pentru că vin singură cu mașina, fără să port un dialog cu cineva. Vorbesc cu mine.

La un moment dat, când rămâne cam un sfert din drum, ajung pe un vârf de deal, un fel de punct de hotar. În față se deschide o vale șerpuitoare, cu un coborâș dulce. Caut imediat turma de oi. Când văd imaginea asta bine cunoscută, mi se schimbă respirația, mă năpădește o parte a sufletului care mă așteaptă de fiecare dată acolo. E partea care n-a vrut să plece niciodată.

Reîntregirea, reîntâlnirea cu mine mă transformă într-un fel de râu, nu prea larg, dar leneș și adânc.

Parcă încep să curg, nu să merg pe roți. De pe maluri, din stânga și din dreapta, încep să se prelingă spre mine, încet, micile turme cu tot cu stână și păstor, paiele adunate în roțile mari și lăsate pe deal, parcă date prin miere, se rostogolesc lent spre mine, căpițele de fân alunecă pe rând în albie și miros a copilărie, se apropie de mine câteva vaci tărcate și un câine, un fluture alb, un buchet de flori de câmp într-o vază, doi șoimi coboară din cer cu încetinitorul. Un nor mare și pufos se așază lângă mine plutind. Mergem împreună acasă. Până ajungem în fața casei, suntem cu toții lipicioși și dulci.

De la bunica am primit în dar, la nuntă, două cămăși de noapte. Aveau puțină dantelă, mânecile lungi, nasturi, erau dintr-un material mai grosuț, un fel de diștină. Una era galben-pai, cu floricele, cealaltă nu mai țin minte ce culoare avea, dar era tot cu floricele. Prin acest dar mi-a transmis speranța, teama, înțelepciunea ei. Voia să-mi fie bine și în dormitor. De atunci, nu port pijamale sau cămăși de noapte, dorm fără.

La întoarcere e diferit. Alte emoții se bat cu mine. Primii kilometri sunt cei mai dificili. Îndepărtarea de casă îngreunează capul, inima, respirația, vederea și șofatul. Vezi și simți dublu. Știi că nu ai ce face dacă

rămâi, dar mi-am dat seama că alor mei le e mult mai greu fără mine. Ca într-o roată mare de la bâlci, eu stând în scaunul cu lanțul lung, totul se învârtea în fața și în capul meu. Erau în zbor turla unei biserici cu ceasul albastru pe ea, berzele cu stâlp și cuib, păduricea de pini la marginea căreia se odihnesc tata și bunicii în timp ce eu le fac cu mâna, cantorul unei biserici, cu orga și decorațiunile ei, o căruță goală cu un singur cal, un amvon acoperit cu catifea vișinie, gâștele din fața porții, o cutie a milei pictată în 1264, o curte abandonată, o poartă cu clanța frumos forjată, o fereastră cu o perdea de dantelă, flori de piatră galbene și albe, hornul unei case și fumul care se ridică, o bancă goală și uzată din lemn, o mică fanfară săsească, o fântână cu imaginea mea în ea. Apa de acasă este vie.

Am văzut că s-au suit în roata mare din bâlci și sărăcia și singurătatea și bătrânețea plină de lipsuri, purtată cu demnitate, și dorul de copiii și nepoții plecați. Roata s-a tot ridicat, viteza a crescut, s-a îndepărtat, imaginea cu cele șase generații de femei s-a micșorat și, încet, s-a îndreptat către Carul Mare.